

Odumírající stromy s cedulkou

Jak jsme už uvedli v našem časopisu hned po jeho založení (viz [č. 2/2012](#)), je užitečné na vhodných místech ponechávat dožívající staré stromy a poskytnout tak nejrůznějším tvorům jejich rozpadající se dřevo a dutiny. Pro ptactvo, hmyz, dřevokazné houby atd. je takové prostředí pravým rájem. Samozřejmě je nutné dbát na bezpečnost lidí a vybírat takové dřeviny a na takových stanovištích, kde si to můžeme dovolit.

Je ale ještě další okolnost, která je důležitá, a to je odpovídající osvěta. Pokud stojí takový strom někde na očích, mělo by být všem kolemjdoucím jasné, o co se jedná. Je dobře, že se k problematice

odumírajících stromů dají najít potřebné informace v literatuře – třeba v brožurce vydané organizací Calla „Stromy a hmyz“ (plný text viz [zde](#)) nebo v knížce Petera Wohllebena „Příběhy stromů“. Další pěkné články a letáky jsou na internetu (viz např. [zde](#)), v informačních střediscích, v rámci naučných stezek a podobně. A podle všeho vůbec nejlepší jsou cedule s vysvětlením přímo u stromů. Dají se vidět na několika místech například v Českých Budějovicích. Někomu se to nemusí líbit (zase další poučování...), ale komu na stromech a jejich obyvatelích záleží, ten je uvítá. A dozví se, mimo jiné, které organismy jsou na odumírající dřevní hmotu vázány:

„... Jako první skupinu lze označit parazitické dřevokazné houby a houby napadající cévní systém stromu, jako jsou grafíózy, které se do těla stromu dostávají už během jeho života a většinou jsou původci jeho postupného odumírání a zániku. Vyskytnou-li se na kmeni nebo na větvích plodnice

chorošovitých hub, pak je dřevo stromu již vážně napadeno hnilobou a dochází k jeho destrukci. V této fázi se strom stává světem sám o sobě, světem nabízejícím velmi rozmanitá a pestrá prostředí a zdroje potravy pro obrovské množství bezobratlých živočichů, z nichž mnozí jsou ozdobou přírody a jsou v posledních letech stále vzácnější a ohroženější...“ Následuje výčet druhů, s jakými se můžeme díky ponechanému polorozpadlému stromu setkat. Jde o krasce, tesaříky, roháče, páchníky, kovaříky, střevlíky, zlatohlávky, potemníky, drabčíky aj.

Na webu organizace Arnika jsou takové dřeviny nazvány přiléhavě jako zoostromy (viz [zde](#)):

„... Dutiny v kmeni a větvích obývají brouci a jejich larvy, škvoři, ploštice, pavouci, ptáci, netopýři, veverky i kuny a lasičky. Dutiny mezi kořeny obsadí ježci, hlodavci, šelmy (jezevec, liška), brouci, plazi i obojživelníci. V paždí větví vznikají jezírka a přirozené napáječky pro ptáky a hmyz. Každý zlom, pahýl, odloupená kůra je obydlena, mechy a lišejníky slouží nočním motýlům a jejich housenkám, blanokřídilým a broukům. Mnohasetletí velikáni (nejčastěji duby) byli dříve běžnou součástí naší krajiny, dnes aby je pohledal. Proto je nutné o ty zbylé pečovat. Stejně jako o stromy mladší, které se

udržují pravidelným vhodným ořezem. Vhodný ořez přispívá k bezpečnosti stromu v kulturní krajině a zároveň napodobuje přírodní procesy, které vytváří tuto rozmanitost – okus velkými býložravci (skot, ovce, kozy), ořez na palivové dřevo, bobří nebo požáry a povodně...“

Jak důležité jsou „odpadky“ z odumřelých organismů (nejen) v lese pro koloběh živin i života, o tom najdeme zmínky i v beletrii – např. od Jana Vrby, který byl povoláním lesník. Zde je několik jeho slov z knihy „Myslivcův rok“ (1942): „... Ať jsem se hnul polem nebo lesem kamkoli, všude jen kypěl život a po díle smrti nebylo ani potuchy... Stačilo však rýpnout do půdy v poli nebo v lese a nebylo třeba dalšího hloubání nad tou záhadou. Všude byly zbytky broučích krovek, všude drobné i hrubší kosti, ale na všech hlodal čas – a život... Ze skutečné minerální hmoty země přijímá život na této zemi ke svému udržení velmi málo – tak málo, že by stačilo sotva k vytvoření lišejníků, nejprimitivnějších rostlin nebo nesložitých živočichů...“

Rozhodování o stromech bývá redukováno na zjednodušenou volbu, zda kácet, či nekácet. Možností je ve skutečnosti mnohem více. Přehledně je o tom pojednáno např. v článku entomologa RNDr. Jiřího Řehounka [zde](#). Vždycky je dobře, když situaci posoudí odborníci. Roli hraje druh stromu, jeho stav a umístění, jeho vyhlídky do budoucna. Nemůže-li z nějaké závažné příčiny růst jako cenná zdravá dřevina, může dobře posloužit právě jako speciální a v poslední době už i velmi vzácný biotop pro určité druhy dalších rostlin a živočichů. Ty, které potřebují odumírající nebo mrtvé dřevo, a ještě navíc zároveň třeba osvit sluncem. V odůvodněných případech se vznik dutin atd. dokonce i záměrně urychluje.

Jak se má udržovat perspektivní strom dlouhodobě v dobré kondici, to je spolu s výstižnými obrázky v základních radách vysvětleno například na plakátě, který se dá najít na internetu po zadání výmluvného názvu „Řezat tak málo, jak jen možno, a pouze tolik, co nezbytně nutno!“ Napodobuje se tím situace v přírodě, kdy mladý strom může být okusován zvěří a jinak oslabován, ale když se mu povede vyrůst, pak už většina z nich v klidu žije až do stáří – a teprve pak se vylamují silné větve nebo nastávají jiné dramatické děje. Měli bychom tedy i my provádět odborný výchovný nebo případně zmlazovací řez, řez na hlavu nebo sem tam nějakou opravu, ale hodně si rozmyslet otvírání velkých ran (kudy vnikají infekce) a silnou redukci zeleně, nutné pro dýchání a pro výživu kmene a kořenů.

Veřejnost, jak se zdá, ve své velké části ale nepokládá citlivé zacházení se stromy za závazné, tak podobně, jako si nechce připustit citlivost u hmyzu, ryb, nebo dokonce i u zvířat. Strom nekřičí, tak nejspíš nic necítí (= to se hodí, tak o tom radši nebudeme moc přemýšlet...). Čistě za sebe bych k tomu chtěla poznamenat, že to nemůžeme vědět, jak to je, a i kdyby byly dřeviny tak netečné, jak se má za to, pak i ryze rozumové důvody by nás měly vést k šetrnosti k nim. Když pomínu vliv pěkné zdravé zeleně na naši i cizí psychiku (což je hodně subjektivní), apod., pak jde o to, že stromy poskytují stín, čistí vzduch a mají řadu dalších důležitých funkcí. Nenápadných, a přitom podstatných.

I panenská příroda ale počítá s tím, že ne každému stromu je dopřáno zůstat v kondici a žít celá staletí (viz např. [zde](#)). Kdybychom nežili v krajině my lidé, byly by dřeviny plošně pod silným vlivem bobrů, divokých koní, jelenů, zubrů, povodní, požárů atd. atd. Přirozeně by vznikala i osluněná místa s roztroušenou zelení, s vysokou biodiverzitou, místo aby se střídaly naše problematické husté tmavé monokultury s takřka sterilními obdělávanými nebo zabetonovanými plochami. A i to je dobré napodobovat, ovšem ve spolupráci s odborníky a s mírou. Ne tak, že kdekdo jen kvůli podzimnímu opadu listů sesadí u zdravého stromu na zahradě korunu a nazve to mylně řezem na hlavu nebo si bude namlouvat, že to je totéž, co dělají biologové. A právě z toho důvodu mám při každé návštěvě

Českých Budějovic takovou radost ze stromů s informačními panely, u kterých je vidět snaha po zřetelném odlišení, který strom je zanedbaný (a není žádoucí si jej „nakoukat“ jako vzorový), a který vypadá sice podobně, ale má své poslání a patřičný dohled. Přála bych si, aby to už brzy bylo všude samozřejmé, chovat se ke stromům ve stylu „dvakrát měř, jednou řež“ a vést k tomu násilně i veřejnost.

-ah-